

L' *esmolet* o "rosegador" de metalls

L'evolució tecnològica dels darrers 200 anys ha comportat canvis importants en les formes de viure i treballar. Hi ha oficis que desapareixen a velocitat de vertigen; en canvi, d'altres, tot i haver entrat en un procés agònic, resisteixen a l'oblit adaptant-se en la mesura del possible als nous temps. Parlem de l'esmolador de ganivets, el professional que ens feia saber que arribava al barri per l'estridència del seu xiulet, pel crit agut o pel so estrident de la flauta de pa o siriana.

L'ofici d'esmolador ha adoptat diferents formes, i ha passat de ser ambulant a fixarse, ja en els darrers anys, en un lloc fix. La primera modalitat és la més coneguda per la presència d'un personatge al carrer d'un poble o ciutat atuit habitualment amb un davantal de cuir que li cobreix des del pit fins a mitja cama. Anys enrere portava un carretó amb el sistema de fer rodar la mola o pedra d'esmolar, més tard van instal·lar l'estri en una bicicleta i en els darrers anys ja veiem els pocs esmolets que queden amb el seu giny instal·lat en una motocicleta. Però, tot i les petites modificacions tecnològiques, la manera d'operar sempre és la mateixa. Arriben al barri i es fan notar amb el seu crit agut. Els veïns surten amb els estris de cuina, i els professionals de la cam, el peix o el teixit, amb les seves eines. Acte seguit, l'esmolet rosega un xic cada ganivet o tisora perquè talli més.

Aquesta operació, tan usual uns anys abans, ara és prou difícil de trobar. És per això, doncs, que algunes carnisseries ja no esperen l'esmolador per afilar els ganivets –perquè aquests no passen de

Primitivo Labrador, de Tabuazas (Orense), va arribar a Barcelona amb divuit anys, i encara avui, als seus seixanta-tres, no ha fet una altra cosa que esmolar ganivets i estris de tall.

manera metòdica-, i opten per dur-los a una ganiveteria. En alguns barris encara hi ha algun esmolet que té acostumat els veïns a deambular pels carrers un dia o dos fixos al mes, però en aquest cas ja es tracta de la fidelitat del client en la professionalitat de l'esmolador.

Origen francès i arrelat a Galícia.

Sembla que l'origen de l'ofici d'esmolador es va importar de l'estat francès, encara que ja existia en altres països d'Europa. En el cas de la península Ibèrica, va ser sobretot a Galícia on l'ofici s'arrelà amb més força. De fet, és de la zona d'Orense d'on van sortir els millors afiladors. Els professionals d'aquesta regió són considerats molt hàbils en aquesta feina i s'explica que d'aquestes contrades van ve-

nir molts dels grans ganiveters i esmoladors que hi ha avui als Països Catalans. I alguna cosa de veritat hi deu haver en aquesta sentència, perquè encara avui els pocs esmoladors professionals amb els quals es pot parlar, per exemple a Barcelona, són gallecs.

Tenint en compte que l'ofici d'esmolet comportava el desplaçament barri per barri, és fàcil d'entendre que també els mercats fossin un bon lloc per al seu ofici. Així doncs, no és d'estranyar que sigui precisament en aquestes zones comercials on han nascut la majoria d'establiments fixos d'esmoladors, com és, per exemple, el de Primitivo Labrador. Fill del poble de Tabuazas, a la província d'Orense, va arribar a Barcelona als divuit anys, i encara avui, als seus seixanta-tres, no ha fet altra cosa que esmolar ganivets i estris de tall. Labrador és el propietari de la ganiveteria del mateix

esmolet

nom que hi ha al carrer del Carme de la capital catalana. Ell i la seva esposa, Palmira Pardellas, regenten un negoci que han hagut de diversificar per no quedar-se enrere. No li ha agradat mai treballar al carrer i de ben jove ja es va estimar més muntar un taller per poder esmolar i vendre eines.

Labrador no pateix pel futur del seu ofici, però sí que reconeix que cada vegada són menys: "Quan vaig arribar a Barcelona, només al meu carrer ja hi havia tres esmoladors, i a tot el barri potser n'eren deu; avui em sembla que en tot Barcelona deuen quedar poc més de sis o set ganiveteries que esmolin." Per a aquest professional, el problema és que ja no queden oficis com abans, els joves no n'aprenen cap. "Els pares, per norma, volem que els fills estudiïn", sentència Palmira Pardellas. El matrimoni té dues filles i totes dues tenen carrera, amb la qual cosa l'única esperança de continuïtat per al negoci és que un dels treballadors que tenen en el negoci es quedi la botiga.

La ganiveteria Labrador té clients de Barcelona, Vilanova i la Geltrú, Martorell i, fins i tot, Cadaqués i Tarragona. Sastres, carnisers, peixeters, restaurants, perruqueries i, fins i tot, clíniques, porten els seus estris a l'establiment del carrer del Carme perquè guanyin tall. Molts dels seus clients són del mercat de la Boqueria de Barcelona, just al costat d'on la família Labrador té l'establiment.

En Primitivo Labrador explica que s'esmola de tot: "Des de tenalles per a la manicura fins a bisturís de cirurgia, toquem tot tipus d'eines de tall, encara que les més comunes són els ganivets i les tisores dels carnisers o dels restaurants." L'esmolador explica que també té moltes mestresses de casa que li porten les eines de tall per esmolar.

Del seu origen gallec i del de molts dels esmoladors, Labrador ho justifica pel fet que els gallecs "són gent molt aventurera". Segons aquest esmolador, aquest és un ofici que s'ha d'iniciar de petit i que no tothom pot fer perquè s'ha d'haver après molts anys abans, com ell. Per tant, quan l'ofici arrelava en una zona, els joves l'aprenien i l'exportaven.

Un dels grans inconvenients que han tingut els esmoladors, segons Labrador, és que moltes de les eines d'ara són d'un sol ús. Per exemple, la majoria d'eines de tall que hi ha als quiròfans dels hospitals, antigament s'esmolaven, però ara són recanviables per qüestions d'higiene. El mateix passa amb les navalles dels barbers, que ara s'han canviat per estris d'usar i llençar.

El procés d'afilar un ganivet és més complex del que sembla. Primer, el ganivet passa per una pe-

CARLES PONS

"Des de tenalles per a la manicura fins a bisturís de cirurgia, toquem tot tipus d'eines de tall, encara que les més comunes són els ganivets i les tisores dels carnisers o dels restaurants", assegura Primitivo.

dra abrasiva artificial on es fa el procés d'afilat pròpiament dit. Acte seguit, es passa per una polidora de filtre per deixar l'estri de tall sense cap ratlla. Per acabar, es fa el procés d'assentar el ganivet amb una pedra de pissarra que en Primitivo Labrador porta directament de la seva terra natal, Galícia.

El que pot costar esmolar un estri de tall a Barcelona oscil·la segons el client i la quantitat, però, aproximadament, per a un ganivet es paguen uns 2 euros i per a unes tisores, uns 3,60 euros. Els esmolets ambulants també tenen preus similars, encara que alguns són més barats que altres segons la fidelitat del client, expliquen.

Alguns dels bons clients de la família Labrador són grans restaurants i hotels, com el Diplomatic o el Princesa Sofia. També treballa per a grans magatzems i barbers i perruquers de renom. En

esmolet

Primitivo creu que cal defugir de la imatge de l'esmolador com un miserable: "La gent ens associa, sobretot, pel fet de passar pels carrers, com treballadors d'un ofici pobre, però crec que els que ens hi dediquem ara, que som pocs, ens guanyem bé la vida." De fet, molts dels esmolets que viatjaven de poble en poble dormien en pallers i menjaven un xic on podien. És també per aquest fet que ha quedat la imatge d'un ofici pobre.

Esmoladors, ganiveters i homes del temps. L'origen gallec dels esmoladors reporta anècdotes curioses. Normalment els esmoladors que arribaven a les nostres contrades eren persones que resseguien des de Galícia ciutats i pobles de la Península per oferir el seu ofici. S'explica també que molts esmoladors es convertien en homes del temps ocasionals.

Com que a Galícia plou molt, es creia que els esmoladors eren entesos en el temps i sabien si plouria o no. Per això, quan arribava un esmolet a un mas o a un barri de ciutat, es deia que si portava espardenyas volia dir que faria sol, mentre que si anava calçat amb sabates era senyal de pluja i mal temps.

Per conèixer un xic més les característiques dels oficis de la gent de les eines de tall, a Solsona van obrir fa uns cinc anys el Museu del Ganivet i Eines del Tall. En aquest centre es pot trobar recollida la memòria d'aquest ofici, que va ser un dels principals motors econòmics de la ciutat. Situat al carrer de la Llobera, el Consell Comarcal del Solsonès va adequar el museu amb material cedit de la Ganiveteria Toll de Barcelona, fundada l'any 1817. La col·lecció té més de 2.000 peces de gran valor per la seva qualitat i originalitat.

L'art de les eines de tall a Solsona va tenir gran interès cap al segle XVIII. L'any 1788, Francisco de Zamora, en el seu *Diario de los viajes hechos a Cataluna*, anotava que la principal indústria de la capital del Solsonès era la dels ganiveters. De Zamora explica que a la ciutat hi havia uns 24 tallers, cada un dels quals tenia entre 4 i 10 aprendents, i que el tragí que generaven donava feina a 30 matxos. A més de Solsona, altres ciutats catalanes amb gran tradició ganivetera són Ripoll o Olot.

L'edat dels professionals de la mola no dóna gaires esperances per al futur. Tots els esmolets, ganiveters i gent de les eines del tall passen de la seixantena. Ara caldrà veure si les noves generacions industrialitzen la professió i si la societat continua demanant que l'esmolet existeixi. El menjar ràpid i la cultura d'utilitzar i llençar de ben segur que no els ajudarà gens.

Carles Pont

